

DENIS PERIČIĆ
Varaždin

KORESPONDENCIJA IVANA KUKULJEVIĆA - S
POSEBNIM OSVRTOM NA KORESPONDENCIJU
KUKULJEVIĆA I FRANJE RAČKOG

*THE CORRESPONDENCE OF IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI – WITH
SPECIAL REVIEW OF CORRESPONDENCE BETWEEN
IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI AND FRANJO RAČKI*

Some works of great Croatian writer and scientist Ivan Kukuljević-Sakcinski still remains unresearched, for example his correspondence. Many of Kukuljević's letters, and their answers, give us significant information about various activities of one multi-talented cultural and political person. One of the most interesting parts is Kukuljević's long-time correspondence with Franjo Rački, ahistoria and the president of Yugoslav Academy of Arts And Sciences.

1. Korespondencija značajnih pisaca u prvom je redu poticajno vrelo za književne povjesničare i biografe. Pisma koja su pojedini književnici pisali svojim suvremenicima mogu nam pružiti važne podatke za životopisni i književni portret njihovih autora. Ona nas mogu informirati o autorovim stavovima, o idejama i temama, posebice o njihovim razmišljanjima o književnosti. Pojedina pisma tek su suhoparni dokumenti, no neka pisma, ili barem njihovi odlomci, nedvojbeno i sama imaju književni karakter.

2. Tako je i s brojnom korespondencijom Ivana Kukuljevića pl. Sakcinskog. Brojna Kukuljevićeva pisma suvremenicima, kao i njihovi odgovori Kukuljeviću, iscrpno nas izvješćuju o raznovrsnim djelatnostima svestranog poligrafa. U okviru teme zadržat ćemo se poglavito na književnim značajkama Kukuljevićevih pisama, kao i na onim podacima u tim pismima koji se odnose na književnost.

1. 1. Za razliku od Kukuljevićevih pisama upućenih onodobnim odličnicima, koja su ipak formalne prirode i ne odlikuju se literarnim značajkama, Kukuljevićeva pisma članovima obitelji prikazuju nam njihova autora kao ganutu, raspjevanu dušu.

Stil ovih pisama nalik je karakterističnom, često odveć patetičnom stilu Kukuljevićevih pisama, pripovijedaka i drama, u kojima je silina plemenitih emocija i isticanja moralnih poruka nerijetko u nesrazmjeru s uvjerljivošću njihove književne obrade. Navodim kao primjer jedno pismo koje se čuvao u Gradskom muzeju Varaždin, jer sam nastojao poraditi poglavito na dosad nedovoljno poznatim i istraženim, mahom neobjavljivanim dokumentima.

Riječ je o pismu odaslanom iz Napulja 29. studenog 1856. godine:

"Draga moja djetčice!

Daleko mnogo daleko od vas, mislim svaki dan na vas i vidim vas u duhu igrati, skakati, svaditi se, ali i učiti se marljivo i mnogo jer ste svaki dan stariji i veći te tako morate bit i pametniji, ali pamet bez navuke nedodje nikada. Vi mi tako malo pišete, a ja bi svaki dan od vas rado pismo čitao, i znao svaku najmanju stvar o vama. Često se bojim da niste bolesni mnogokrat snivam od vas, da vas gerlim i ljubim, pa mi je onda još teže bez vas kada se probudim.

Pišite mi djetco moja odmah, odmah kako ovo pismo primite, Olga ili Milutin neka vode pero mali Dušan neka pomaže, ali pišite sami kako znate i možete, i kako vam vaše serce govorilo bude, ostajte sbogom ja vas gerlim i ljubim mnogo, mnogokrat. Ostajte zdravi i dobri i mili kako ste uvijek bili.

Vaš Tatak

Ivan".

1. 2. Inače se u Gradskom muzeju Varaždin nalazi pohranjena obilna rukopisna građa, među kojom se, uz brojne dnevničke i radne bilješke, nalaze i pisma Ivana Kukuljevića s njegovih putovanja po Dalmaciji i Italiji, upućena članovima obitelji i prijateljima. Nalazi se tamo i prva, njemačka verzija novele "Jelena oder das Thal bei Bedna."

Dio te građe je 1991. godine bio izložen na izložbi u varaždinskoj Knjižnici i čitaonici "Metel Ožegović", a priredila ju je Ljerka Šimunić.²

2. Jedna od najzanimljivijih prepiski koje je Kukuljević vodio zacijelo je dugotrajna prepiska s Franjom Račkim, povjesničarom i književnim povjesničarom, predsjednikom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

2. 1. Sedam Kukuljevićevih pisama Franji Račkom pohranjeno je u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, u obiteljskoj korespondenciji Franje Račkog. Pisma su pisana između 1860. i 1885. godine. Za našu temu svakako je zanimljivo i 45 pisama koje je Rački napisao Kuku-

ljeviću, a koja se čuvaju među obiteljskom korespondencijom Ivana Kukuljevića u Povijesnom arhivu u Varaždinu.

2. 2. Kukuljevićeva pisma Franji Račkom, kako rekoh, ne odlikuju se posebnim književnim značajkama. Iako pisana lijepim, njegovanim jezikom i obostrano vrlo ugrađena, ova su pisma ipak prije svega formalne prirode. No, posebno u ranijim pismima razvija se gorljiva razmjena podataka i misli između dvojice znanstvenika, ali i dviju "srodnih duša". Mnogi od tih podataka i misli odnose se upravo na književno stvaranje i književnu povijest.

Tako, primjerice, Kukuljević u pismu od 6. svibnja 1862. godine izrijeком Račkom objašnjava svoj odnos prema književnom stvaralaštvu:

"Vi se varate kad mislite da se ja ne bavim litera-turom, mogu Vas uvjeriti, da je književna radnja uz sve moje poslove i neprilike, ipak moja najmilija svagdanja zabava. I upravo sada bavim se historičkom raspravom o boju s Turcima, koja slavna epizoda iz naše povjestnice do sada nigdje kritički i valjano opisana nije".³

Sintagma "svagdanja zabava" danas vjerojatno zvuči mnogo neozbiljnije nego što je to bila Kukuljevićeva namjera. Ipak, čini se da ovaj navod potvrđuje tezu mnogih istraživača da je književnost za Kukuljevića doista tek sluga i politike, i pučke prosvjete, i buđenja nacionalnog osjećanja i drugih poruka i pouka koje danas osjećamo kao strana tkiva u književnom djelu, te joj je, ne imajući uopće pravih književnih ambicija, pristupao kao svojevrsnom hobiju.

2. 3. Ako je možda čak i pristupao vlastitim književnim uradcima samo kao zabavi, Kukuljević je svakako mnogo više ozbiljnosti i dužne pozornosti pridavao hrvatskoj književnoj baštini. Upravo je o temama iz hrvatske prošlosti, napose književne prošlosti, najčešće riječ u korespondenciji Kukuljevića i Račkog.

2. 3. 1. Najveći dio korespondencije posvećen je zapravo tehničkim detaljima oko tiskanja književnopovijesnih djela Kukuljevića i Račkog. U prvim pismima (iz pedesetih godina prošlog stoljeća) zanimljiva je posebice razmjena podataka o slavenskoj liturgiji i glagoljašima, koje je Rački prikupljao za svoj životopis slavenskih apostola, a Kukuljević proučavao na terenu, na glagoljskim spomenicima.

Šezdesetih godina dvojica naših velikana razmatraju "Pjesme Marka Marulića" koje je Kukuljević skupio, prepisao, sastavio i uvodnu studiju za "Stare pisce hrvatske" napisao. Kukuljević, primjerice, 1867. godine javlja Račkom s topličkog Tonimira:

"Po napatku Vašem spremam ovdje za Akademiju Marulićevo djelo, te sam već preko 80 arakah prepisao."⁴

Na jednom mu mjestu Rački pak piše: "Kad dođem u Zagreb donjet ću vam obećanu raspravu popa Dukljanina." Takvih pojedinosti o književnopolitičkim pabircima, od kojih su neki, zahvaljujući upravo Kukuljeviću i Račkom, dosegli značaj temeljaca naše kulturne povijesti, u njihovoj je korespondenciji pregršt.

3. Posebno u kasnijim pismima, Kukuljević i Rački svako se malo dotiču i izvanknjiževnih tema; takvi ekskursi mogu biti od itekakve važnosti za književne životopisce. Indikativni su u tom pogledu politički iskazi Kukuljevićevi. Godine 1867. Kukuljević pita:

"Što kažu naši domoljubi o novoj terorističkoj ustavnoj strahovladi?",

a samo nekoliko tjedana kasnije - s Tonimira - pomalo će rezignirano ustvrditi:

"Politika me ovdje nimalo ne miče jer se s njome neimam ni volje niti vremena baviti, te ju pripušćam sretnijim od mene diplomatom i regeneratorom svijeta."

3. 1. S vremenom korespondencija jenjava, no i kraća pisma kazuju nam podosta o intimnom stanju Kukuljevićevom. Iz Puhakovca 1885. godine poziva Račkog da ga posjeti i tako "uveseli starca u njegovoj zabiti".

4. Da zaključim: Kukuljevićeva korespondencija, posebice njegova prepiska s Franjom Račkim, može svakako poslužiti kao valjan i koristan putokaz u istraživanju ne samo Kukuljevićevog književnog djela, nego i sveukupnog života i opusa obaju pisaca, pa bi je u dogledno vrijeme trebalo (tiskom) u cijelosti objaviti.

SAŽETAK

Brojna Kukuljevićeva pisma suvremenikima, kao i njihovi odgovori Kukuljeviću, iscrpno nas izvješćuju o raznovrsnim djelatnostima svestranog kulturnog i političkog djelatnika. Jedna od najzanimljivijih prepiski koje je Kukuljević vodio zacijelo je dugotrajna prepiska s Franjom Račkim, povjesničarom i književnim povjesničarom, predsjednikom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Kukuljevićeva korespondencija, posebice njegova prepiska s Franjom Račkim, može svakako poslužiti kao valjan i koristan putokaz u istraživanju ne samo Kukuljevićevog književnog djela, nego i sveukupnog života i opusa obaju pisaca, pa bi je u dogledno vrijeme trebalo (tiskom) u cijelosti objaviti.

Zusammenfassung

The enormous bibliography of Ivan Kukuljević-Sakcinski, the great croatian writter, scientist, nobleman, political worker and cultural enterprisen of 19th Century, is, in it's enormus part, still unresearched. This counts especially for his letters. Kukuljević's personal letters to his family are held in Varaždin City Museum, and in this article some parts of this personal corespondency are published for the first time, with some stilistic comments.

Also, Kukuljević's letters contains corespondency with some of the most imoportant men of his time in Croatia, for exemple historian Franjo Rački, president of Croatian Academy of Sciences. And Arts Seven Kukuljević's letters to Rački, held in Academy's Archive in Zagreb, and 45 Rački's letters to Kukuljević, held in Varaždin City Museum, shows us the exchange of very interesting and significant thoughts beetween two relevant figures. This corepondency could be concerned as a usefull historic document about Kukuljević's and Rački's works and projects. In 1860's they exchanged the data's about slavic liturgic and glagolitic monuments, Marko Marulić's poetry, Pop Dukljanin's Chronicle, political situation... They exchanged thoughts about most everything valuable to their wide interests.

It can definitely serve as valuable and useful sing-post in research of Kukuljević's literal work and opus of both authors, and with certain need of its complete publishing.

BILJEŠKE

1. Gradski muzej Varaždin, Rukopisi Ivana Kukuljevića, neobilježeno
2. v. Rukopisna i tiskana grada o Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom (1816-1889), katalog izložbe u Hrvatskom narodnom kazlištu Varaždin, Knjižnica i čitaonica "Metel Ožegović" Varaždin, Varaždin, 1991.
3. HAZU, sign. Arhiv Jugosl. Akad. XII A 339/2.
4. Ovaj i svi daljnji izvadci također iz Arhiva HAZU.

Primljeno: 1998-2-25